

ЗАКОН

О КЛАСИФИКАЦИЈИ ИНФОРМАЦИЈА

1. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет закона

Члан 1.

Овим законом уређује се класификација, декласификација и промена степена тајности информација, критеријуми и мере за заштиту тајних информација, корисник тајних информација, поступак за издавање сигурносног сертификата, односно безбедносне дозволе, надлежни органи и надзор над извршавањем закона, као и прекршајна одговорност.

Овим законом установљава се Директорат за заштиту тајних информација (у даљем тексту: Директорат), као и Генерални инспектор за тајност информација (у даљем тексту: Генерални инспектор).

Циљ закона

Члан 2.

Циљ закона је да обезбеди законито поступање са тајним информацијама и спречавање незаконитог приступа и коришћења тајних информација.

Појмови

Члан 3.

У смислу овог закона:

- 1) *информација од интереса за Републику Србију* је сваки документ или информација којом располаже орган јавне власти која се односи на безбедност, одбрану, територијални суверенитет и интегритет, заштиту уставног поретка, јавног интереса или људских права и слобода;
- 2) *орган јавне власти* је државни орган, орган територијалне аутономије, орган локалне самоуправе, организација којој је поверено вршење јавних овлашћења, као и правно лице које оснива или финансира у целини, односно у претежном делу државни орган који поступа са тајним информацијама, односно који их ствара, прибавља, чува, користи, размењује или на други начин обрађује;
- 3) *тајна информација* је информација која је заштићена од неовлашћеног приступа и означена одговарајућим степеном класификације;
- 4) *означавање степена класификације* је означавање информације као ДРЖАВНА ТАЈНА, СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА, ПОВЕРЉИВА ТАЈНА ИЛИ ИНТЕРНА ТАЈНА.
- 5) *овлашћено лице* је функционер који руководи органом јавне власти, који је овлашћен да информацију означи као тајну;

- 6) *руководилац тајним информацијама* је лице задужено у органу јавне власти за чување, коришћење, размену и друге радње обраде тајних информација;
- 7) *страна тајна информација* је информација коју Републици Србији повери страна држава или међународна организација уз обавезу да је чува као тајну, као и информација која настане у сарадњи Републике Србије са другим државама и међународним организацијама а означена је као тајна у складу са ратификованим међународним уговором;
- 8) *документ* је сваки носач информација (на пример, папир, мангетна трака, дискета, компакт диск, микрофилм односно видео и аудио запис и сл.), на коме је записана или меморисана тајна информација;
- 9) *штета* је нарушавање интереса Републике Србије настало неовлашћеним приступом односно другом радњом обраде тајних информација и страних тајних информација;
- 12) *безбедносни ризик* је стварна могућност нарушавања безбедности тајних информација;
- 13) *мере заштите* су опште и посебне мере које се предузимају ради спречавања неовлашћеног приступа и других радњи обраде тајних информација.

Шта није тајна информација

Члан 4.

Не сматра се тајном информацијом информација која је означена као тајна ради прикривања кривичног дела, прекорачења или злоупотребе службеног положаја или другог незаконитог акта или радње органа јавне власти.

Обавеза чувања тајне и искључење одговорности

Члан 5.

Ко открије информацију из члана 4. овог закона супротно радноправној или другој правној обавези чувања тајне, не може се позвати на одговорност, ако је имао оправдани разлог да верује у истинитост или потпуност информације.

Друге врсте тајних информација

Члан 6.

На тајне које нису „ДРЖАВНА ТАЈНА“, „СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“, „ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“ или „ИНТЕРНА ТАЈНА“, као што су пословна, професионална или друга тајна, примењују се одредбе других закона.

2. КЛАСИФИКАЦИЈА, ДЕКЛАСИФИКАЦИЈА И ПРОМЕНА СТЕПЕНА ТАЈНОСТИ

Класификација информација

Члан 7.

Класификација информације је поступак у коме се информација означава тајном и одређује степен њене тајности, у складу са степеном штете која може да наступи неовлашћеним откривањем.

Информација се може означити тајном само ако се односи на: националну безбедност, спољне послове, обавештајне и контра-обавештајне активности државе, укључујући системе, уређаје, пројекте, планове, научна истраживања, технологије и економске и финансијске послове од значаја за њих.

Опште одредбе о поступку класификације

Члан 8.

Информација се може означити тајном ако је то неопходно у демократском друштву и ако је интерес из члана 7. став 2. претежнији од интереса за слободан приступ информацијама.

Овлашћено лице образложеним решењем означава информацију тајном и одређује степен њене тајности.

Ако документ садржи информације које се могу означити различитим степенима тајности, овлашћено лице дужно је да сваку информацију означи одговарајућим степеном тајности.

Ознаке тајности

Члан 9.

Информација може да се означи једим од следећих степена тајности:

- 1) „ДРЖАВНА ТАЈНА“;
- 2) „СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“;
- 3) „ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“, и
- 4) „ИНТЕРНА ТАЈНА“.

Садржина информације и степен класификације

Члан 10.

Информација се означава као „ДРЖАВНА ТАЈНА“ ако би њено неовлашћено откривање проузроковало непоправљиву крајње озбиљну штету за интересе утврђене у члану 7. ст. 2. овог закона.

Информација се означава као „СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“ ако би њено неовлашћено откривање проузроковало крајње озбиљну штету по интересе утврђене у члану 7. ст. 2. овог закона.

Информација се означава као „ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“ ако би њено неовлашћено откривање проузроковало озбиљну штету по интересе утврђене у члану 7. ст. 2. овог закона.

Информација се означава као “ИНТЕРНА ТАЈНА” ако би њено неовлашћено откривање проузроковало штету активностима органа јавне власти, које су у вези са интересима утврђеним у члану 7. ст. 2. овог закона.

Истицање степена тајности на документу

Члан 11.

Овлашћено лице истиче степен тајности на видан начин на првој страни документа који садржи тајну информацију.

Ако документ садржи информације различитих степена тајности, на првој страни документа означавају се сви степени тајности.

Информације које се означавају као „ДРЖАВНА ТАЈНА“ морају се издвојити у засебан документ.

Ако документ који садржи тајне информације садржи и информације чије откривање не би проузроковало штету интересима из члана 7. став 2. овог закона, те информације не смеју се означити као тајне.

Овлашћена лица за означавање степена тајности

Члан 12.

Информацију означава тајном функционер који руководи органом јавне власти, у складу са законом, односно другим прописом.

Лице из става 1. овог члана може друго лице овластити у писаном облику за означавање информације тајном.

Овлашћена лица за означавање степена “ДРЖАВНА ТАЈНА”

Члан 13.

Информацију означавају степеном “ДРЖАВНА ТАЈНА” следећа овлашћена лица: председник Републике Србије, председник Народне скупштине Републике Србије, председник Владе Републике Србије, председник Уставног суда, председник Врховног суда, министар који у оквиру надлежности и делокруга министарства обавља послове који се односе или су у вези са интересима утврђеним у члану 7. став 2. овог закона, Републички јавни тужилац, Начелник генералштаба Војске Србије и директор Безбедоносно-информативне агенције.

За означавање степена „ДРЖАВНА ТАЈНА“ може бити одређено и друго лице у складу са посебним законом односно ратификованим међународним уговором.

Временско ограничење тајности информација

Члан 14.

Тајност информације престаје:

- 1) датумом утврђеним у документу у коме је садржана тајна информација;
- 2) наступањем догађаја утврђеног у документу у коме је садржана тајна информација;
- 3) истеком законом прописаног рока, и

- 4) декласификацијом.

Престанак тајности утврђивањем датума

Члан 15.

Ако овлашћено лице у поступку класификације утврди да наступањем одређеног датума престају разлози због којих је информација проглашена за тајну, утврдиће и у документу који садржи такву информацију означити датум престанка тајности.

Пре наступања датума из става 1. овог члана, информацији се може проментити степен тајности или може бити декласификована ако се утврди да је интерес јавности да зна претежнији од интереса утврђеног у члану 7. став 2. овог закона.

Престанак тајности наступањем одређеног догађаја

Члан 16.

Ако овлашћено лице у поступку класификације утврди да наступањем одређеног догађаја престају разлози због којих је информација проглашена за тајну, утврдиће и у документу који садржи такву информацију означити да тајности престаје наступањем тог догађаја.

Пре наступања догађаја из става 1. овог члана, информацији се може променити степен тајности или може бити декласификована ако се утврди да је интерес јавности да зна претежнији од интереса утврђеног у члану 7. став 2. овог закона.

Престанак тајности истеком законског рока

Члан 17.

Тајност информације престаје:

- 1) за информацију означену степеном “ДРЖАВНА ТАЈНА”, истеком рока од 15 година;
- 2) за информацију означену степеном “СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА”, истеком рока од 10 година;
- 3) за информацију означену степеном “ПОВЕРЉИВА ТАЈНА”, истеком рока од пет година;
- 4) за информацију означену степеном “ИНТЕРНА ТАЈНА”, истеком рока од две године.

Рок из става 1. овог члана тече од дана класификације информације.

Ако након истека рока из става 1. овог члана постоје разлози да се информација чува као тајна, овлашћено лице још једном продужава рок за престанак тајности, најдуже за временски период утврђен за поједине степене тајности.

Декласификација

Члан 18

Декласификација информације је поступак у коме се утврђује да информација престаје да буде тајна.

Процена тајности информације

Члан 19.

Овлашћено лице врши периодичну процену тајности, на основу које може променити степен тајности или извршити декласификација информације:

- 1) за информацију означену степеном „ДРЖАВНА ТАЈНА“, најмање једном у пет година;
- 2) за информацију означену степеном „СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“, најмање једном у три године;
- 3) за информацију означену степеном „ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“, најмање једном у две године;
- 4) за информацију означену степеном „ИНТЕРНА ТАЈНА“, најмање једном.

Декласификација и промена степена тајности на основу резултата вршења надзора

Члан 20.

Генерални инспектор у поступку надзора може захтевати процену тајности информације, или сам декласификовати или променити степен тајности информације, ако сматра да су престали или су се променили разлози због којих је информација проглашена за тајну.

Декласификација применом закона којим се уређује слободан приступ информацијама од јавног значаја

Члан 21.

Овлашћено лице декласификује информацију и предаје је тражиоцу на основу решења Повереника за информације од јавног значаја по жалби тражиоца, односно на основу пресуде Врховног суда Србије по тужби тражиоца, којом се утврђује да је интерес јавности да зна претежнији од интереса утврђеног у члану 7. став 2. овог закона.

Обавештење о декласификацији и промени степена тајности

Члан 22.

О промени степена тајности и декласификацији, овлашћено лице ће у писаном облику обавестити органе јавне власти којима је информација била достављена.

Страна тајна информација

Члан 23.

Класификација, декласификација и промена степена тајности стране тајне информације, врши се у складу са ратификованим међународним уговорима.

3. КРИТЕРИЈУМИ И МЕРЕ ЗА ЗАШТИТУ ТАЈНИХ ИНФОРМАЦИЈА

Критеријуми за заштиту тајних информација

Члан 24.

Критеријуми на основу којих орган јавне власти обезбеђује и предузима мере заштите тајних информација су:

- 1) степен класификације;
- 2) обим и форма документа у коме је садржана тајна информација, и
- 3) процена претње за безбедност тајне информације.

Мере заштите

Члан 25.

Орган јавне власти примењује опште и посебне мере заштите у складу са законом и на закону заснованом пропису, ради заштите тајних информација које се налазе у његовом поседу.

Опште мере заштите

Члан 26.

Опште мере заштите тајних информација обухватају нарочито:

- 1) одређивање степена тајности информације;
- 2) процену претње за безбедност тајне информације;
- 3) утврђивање начина коришћења и поступања са тајном информацијом;
- 4) утврђивање одговорних лица за чување, коришћење, размену и друге радње обраде тајних информација;
- 5) одређивање руковоаца тајним информацијама, укључујући и његову безбедносну проверу;
- 6) надзор над поступањем са тајном информацијом;
- 7) мере физичке заштите тајне информације, укључујући и уградњу и постављање техничких средстава заштите, утврђивање безбедносне зоне и заштиту ван безбедносне зоне.

Посебне мере заштите

Члан 27.

Ради ефикасне примене општих мера заштите утврђених у члану 26. овог закона, Влада Републике Србије утврђује посебне мере заштите тајних информација.

Обавезе руковоаца

Члан 28.

У оквиру својих дужности, руковалац тајним информацијама предузима мере заштите тајних информација, а нарочито омогућава корисницима

непосредан приступ тајним информацијама, издаје копију документа који садржи тајну информацију, води евиденцију корисника, стара се о размени тајних информација, и друге послове у вези са радњама обраде тајних информација.

4. КОРИСНИК ТАЈНИХ ИНФОРМАЦИЈА

Корисник тајне информације

Члан 29.

Корисник тајне информације је држављанин Републике Србије и правно лице са седиштем у Републици Србији коме је издат сигурносни сертификат (у даљем тексту: сертификат), односно страном физичко и правно лице коме је на основу ратификованог међународног уговора издата безбедносна дозвола (у даљем тексту: дозвола), као и функционери органа јавне власти који на основу овог закона имају право приступа и коришћења тајних информација без издавања сертификата.

Права функционера органа јавне власти на приступ тајним информацијама без сертификата

Члан 30.

Приступ тајним информацијама и коришћење информације било ког степена тајности без издавања сертификата имају, на основу функције које обављају: председник Републике Србије, председник и потпредседник Владе Републике Србије, председник Народне скупштине Републике Србије, председник Уставног суда Републике Србије, председник Врховног суда Републике Србије, Републички јавни тужилац, Заштитник грађана, Повереник за информације од јавног значаја, директор Директората, заменик директора Директората и Генерални инспектор за заштиту тајних информација.

Право на сертификат без безбедносне провере

Члан 31.

Сертификат за приступ и коришћење тајних информација за обављања послова из њихове надлежности, стичу на захтев и без претходне безбедносне провере: народни посланици, министри, функционер који руководи органом управе у саставу министарства, функционер који руководи посебном управном организацијом, и судије.

Лица из става 1. овог члана, дужна су да пре приступа тајним подацима, потпишу изјаву Директорату, којом потврђују да су упознати са одредбама овог Закона и да ће поступати са тајним информацијама у складу са њима.

Физичка и правна лица као корисници информације

Члан 32.

Приступ тајним информацијама има физичко и правно лице ако је то неопходно за обављање послова из делокруга његовог рада и ако му је од стране Директората, у поступку утврђеним овим законом, издат сертификат.

5. ПОСТУПАК ЗА ИЗДАВАЊЕ СЕРТИФИКАТА ОДНОСНО ДОЗВОЛЕ

Услови за издавање сертификата физичком лицу

Члан 33.

Сертификат издаје Директорат по писаном захтеву физичког лица, ако је подносилац захтева:

- 1) држављанин Републике Србије;
- 2) пунолетан;
- 3) пословно способан;
- 4) неосуђиван за кривично дело, односно прекршај предвиђен овим законом;
- 5) прошао одговарајућу безбедносну проверу.

Услови за издавање сертификата правном лицу

Члан 34.

Сертификат издаје Директорат по писаном захтеву правног лица, ако подносилац захтева:

- 1) има регистровано седиште на територији Републике Србије;
- 2) обавља делатност у вези са интересима утврђеним у члану 7. став 2. овог закона;
- 3) прође одговарајућу безбедносну проверу;
- 4) није у поступку ликвидације односно стечаја;
- 5) није кажњен мером забране вршења активности;
- 6) уредно плаћа порезе односно доприносе.

Услови за издавање безбедносне дозволе страном лицу

Члан 35.

Приступ тајним информацијама има страно лице ако му је:

- 1) издат сигурносни сертификат од стране државе чији је држављанин односно у којој има седиште односно од стране међународне организације чији је члан;
- 2) издата безбедносна дозвола од стране Директората, ако обавеза омогућавања приступа проистиче из ратификованих међународних уговора.

Подношење захтева

Члан 36.

Захав за издавање сертификата подноси се Директорату.

Ако се сертификат захтева за руковоаоца или другог запосленог у органу јавне власти, захтев подноси функционер који руководи органом јавне власти.

Ако се сертификат тражи за правно лице, захтев подноси законски заступник.

На основу добијеног сертификата за правно лице, законски заступник подноси захтев за издавање сертификата руковаоцу или другом запосленом у правном лицу.

Садржина захтева

Члан 37.

Захтев физичког лица садржи: име и пребивалиште подносиоца захтева, дужности, послове односно активности које су у вези са приступом тајним информацијама, као и степен тајности за који се тражи сертификат.

Захтев правног лица садржи: пословно име, седиште и делатност, име и пребивалиште законског заступника и степен тајности за који правно лице тражи сертификат.

Безбедносна провера

Члан 38.

За приступ и коришћење тајних информација врши се безбедносна провера у зависности од степена тајности, и то:

- 1) основна безбедносна провера, за информације означене као „ИНТЕРНА ТАЈНА“ и „ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“;
- 2) специјална безбедносна провера, за информације означене као „СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“.
- 3) специјална безбедносна провера, која обухвата и додатну безбедносну проверу, за информације означене као „ДРЖАВНА ТАЈНА“.

Орган надлежан за вршење безбедносне провере

Члан 39.

Безбедносну проверу врши Безбедносно-информативна агенција.

За припаднике Војске Србије, безбедносну проверу врши Војно-обавештајна агенција.

Циљ безбедносне провере

Члан 40.

Безбедносном провером подносиоца захтева врши се процена безбедносног ризика, нарочито од приступа и коришћења тајних информација.

Безбедносни упитник

Члан 41.

Ради вршења безбедносне провере, Директорат доставља подносиоцу захтева безбедносни упитник.

Подносилац захтева попуњава основни безбедносни упитник, а ако се сертификат захтева за информације означене као „СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“ и „ДРЖАВНА ТАЈНА“, попуњава и посебан безбедносни упитник.

Попуњени упитник подносиоца захтева означава се као „ИНТЕРНА ТАЈНА“.

Основни безбедносни упитник за физичка лица

Члан 42.

У основни безбедносни упитник уносе се следећи подаци о подносиоцу захтева:

- 1) лично име укључујући и претходно име подносиоца;
- 2) матични број;
- 3) датум и место рођења;
- 4) држављанство, укључујући и претходно и двојно;
- 5) пребивалиште и боравиште;
- 6) претходни боравци у иностранству у трајању од најмање три месеца;
- 7) брачни статус и број деце;
- 8) образовање и занимање;
- 9) подаци у вези са извршењем војне обавезе;
- 10) подаци о стручном односно професионалном усавршавању, у Републици Србији и иностранству;
- 11) подаци о претходним запослењима;
- 12) подаци о осуђиваности и кривичним поступцима који су у току;
- 13) подаци о мери коришћења алкохолних пића и опојних дрога;
- 14) медицински подаци у вези са болестима зависности, односно душевним болестима;
- 15) подаци о контактима са страним обавештајним службама;
- 16) подаци о чланству или учешћу у активностима организација чији су циљеви забрањени;
- 17) подаци о одговорности за повреду прописа који се односе на тајност информације; 18) подаци о претходној безбедносној провери;
- 19) подаци о праву својине на непокретностима уписаним у јавни регистар, односно о непокретностима за које подносилац има правни основ уперен на стицање својине на непокретности, као и податак о годишњем порезу на укупан приход грађана за претходну годину.

Образац упитника из става 1. овог члана прописује директор Директората.

Основни безбедносни упитник за правна лица

Члан 43.

У основни безбедносни упитник за правна лица уносе се следећи подаци о подносиоцу захтева:

- 1) назив и седиште укључујући и преходне;
- 2) матични број правног лица и пореско-идентификациони број;

- 3) лично име заступника;
- 3) датум и место оснивања;
- 4) подаци о организационим јединицама, огранцима, зависним друштвима и другим облицима повезивања;
- 5) порекло оснивачког капитала укључујући и промене у последње три године;
- 6) број запослених;
- 7) број запослених за које се тражи сертификат и врста послова које обављају;
- 8) подаци о утврђеној правној одговорности правног лица и одговорних лица у правном лицу, као и подаци о поступцима који су у току;
- 9) подаци о контактима са страним обавештајним службама;
- 10) подаци о чланству или учешћу у активностима организације чији су циљеви забрањени;
- 11) подаци о одговорности за повреду прописа који се односе на тајност информације;
- 12) подаци о претходној безбедносној провери.
- 13) подаци о праву својине на непокретностима уписаним у јавни регистар, односно о непокретностима за које подносилац има правни основ уперен на стицање својине на непокретности, као и податак о годишњем финансијском извештају за претходну годину у складу са законом којим се уређује рачуноводство и ревизија.

Уз попуњени упитник из става 1. овог члана, заступник правног лица попуњава и основни безбедносни упитник за физичко лице.

Образац упитника из става 1. овог члана прописује директор Директората.

Посебан безбедносни упитник

Члан 44.

За специјалну безбедносну проверу утврђену у члану 38. став 1. тачка 2. и 3. овог Закона, поред основног, испуњава се и посебан безбедоносни упитник.

У посебан безбедносни упитник, уносе се подаци о:

- 1) учешћу у страним војскама и паравојним формацијама;
- 2) друге карактеристике, осим наведених у члановима 42. и 43. које физичко односно правно лице чине подложним утицајима и притисцима који представљају безбедносни ризик;
- 4) дуговима насталим услед финансијских задужења или преузетих гаранција.

Додатна безбедносна провера

Члан 45.

Додатна безбедносна провера врши се када се издавање сертификата тражи за информације означене као „ДРЖАВНА ТАЈНА“.

Додатна безбедносна провера обухвата, поред провере чињеница безбедносне провере, и проверу свих оних чињеница, околности и догађаја из приватног живота подносиоца захтева у последњих десет година од дана подношења захтева за издавање сертификата, које могу да буду основ за сумњу у његову поверљивост и поузданост, а нарочито ако су његове активности у супротности са интересима Републике Србије, или ако је повезан са страним лицима која могу да угрозе спољну политику и безбедност Републике Србије.

Трајања безбедносне провере

Члан 46.

Од дана пријема упитника од стране Директората, безбедносна провера траје најдуже:

- 1) 30 дана, за основну безбедносну проверу;
- 2) 90 дана, за посебну безбедносну проверу, и
- 3) 180 дана за посебну безбедносну проверу са додатном безбедносном провером.

Ако се безбедносна провера не изврши у року утврђеном у ставу 1. овог члана, сматра се да је подносилац захтева прошао безбедносну проверу.

Достављање података о безбедносној провери и додатној безбедносној провери Директорату

Члан 47.

Орган из члана 38. овог закона, подноси Директорату извештај о извршеној безбедносној провери односно додатној безбедносној провери са препоруком за издавање или ускраћивање сертификата.

Уз извештај са препоруком, орган из члана 39. овог закона, доставља Директорату и попуњене безбедносне упитнике подносиоца захтева из члана 42-44. овог закона.

Извештај са препоруком органа из члана 39. овог закона, представља информацију са ознаком „ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“.

Решење

Члан 48.

Директорат о издавању сертификата одлучује решењем, у року од 15 дана од дана достављања извештаја о безбедносној провери са препоруком, односно од истека рока из члана 46. овог закона.

Ако је извештај непотпун или је достављен без препоруке, Директорат доноси решење на основу достављеног извештаја.

Ако извештај није достављен, или је достављени извештај непотпун или без препоруке, само у случају нарочито оправданих озбиљних разлога, ако би могла наступити непоправљива штета по интересе утврђене чланом 7. став 2. овог Закона, Директорат може донети решење најдоцније у накнадном року од 30 дана, о чему обавештава подносиоца захтева.

Одбијање захтева

Члан 49.

Директорат решењем одбија захтев за издавање сертификата ако се на основу извештаја безбедносне односно додатне безбедносне провере утврди:

- 1) да је подносилац захтева навео неистините и непотпуне податке у основном односно посебном безбедносном упитнику;
- 2) да подносилац захтева не испуњава услове за издавање сертификата, одређене овим законом;
- 3) да подносилац захтева није обезбедио услове за предузимање прописаних мера заштите тајних информација;
- 4) да постоји сумња у поверљивост и поузданост подносиоца захтева.

Право на жалбу и решење по жалби

Члан 50.

Подносилац захтева чији је захтев одбијен или коме није издат сертификат у роковима из члана 46. овог закона, подноси жалбу у року од 15 дана од дана достављања решења о одбијању, односно од дана истека рока.

Жалба се подноси Генералном инспектору.

Генерални инспектор доноси решење без одлагања, а најдоцније у року од 30 дана од дана пријема жалбе, пошто омогући Директорату да се изјасни у писаном облику.

Сходна примена

Члан 51.

На поступак за издавање сертификата примењују се одредбе закона којим се уређује општи управни поступак, осим ако овим законом другачије одређено.

Управни спор

Члан 52.

Против решења Генералног инспектора подносилац захтева може покренути управни спор.

Садржај, облик и уручење сертификата

Члан 53.

Садржину и облик сертификата, прописује Директорат.

Приликом уручења сертификата, директорат упознаје корисника са прописаним условима за поступања са тајним информацијама, као и правним и другим последицама њиховог неовлашћеног коришћења.

При преузимању, корисник потписује сертификат као и изјаву да је упознат за одредбама овог Закона и других прописа којима се уређује заштита тајних информација и да ће користити тајне информације у складу са њима.

Престанак важења сертификата

Члан 54.

Сертификат престаје да важи:

- 1) истеком времена за који је издат, ако није продужено његово важење;
- 2) престанком функције лица наведених у члану 31. овог закона;
- 3) престанком обављања послова из делокруга рада лица из члана 32. овог закона;
- 4) на основу решења Директората донетог у поступку провере сертификата;
- 5) смрћу физичког лица или престанком постојања правног лица коме је издат сертификат.

Престанак важења сертификата истеком времена

Члан 55.

Сертификат издат за информацију означену као “ДРЖАВНА ТАЈНА” важи три године.

Сертификат издат за информацију означену као „СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“ важи пет година.

Сертификат издат за информацију означену као „ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“ или „ИНТЕРНА ТАЈНА“, важи 10 година.

Продужење важења сертификата

Члан 56.

Најдоцније 180 дана пре истека важења сертификата Директорат у писаном облику обавештава корисника да може да поднесе захтева за продужење важења сертификата.

Уз захтев за продужење корисник обавештава Директорат о свим променама података из раније поднетог безбедносног упитника са доказима, а надлежни орган из члана 39. овог закона, поново врши безбедносну проверу.

Провера сертификата

Члан 57.

Директорат доноси решење о ограничењу или престанку важења сертификата и пре истека његовог важења, ако утврди да корисник сертификата тајне информације не користи или не чува у складу са овим законом и другим прописима, односно да више не испуњава услове за издавање сертификата.

Ако је то неопходно, део образложења решења из става 1. овог члана, који испуњава услове да буде означен као „ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“ не доставља се кориснику.

Сходна примена

Члан 58.

Против решења Директората о ограничењу или престанку важења сертификата, корисник може изјавити жалбу, односно покренути управни спор у складу са чланом 50. и 52. овог закона.

Издавање дозволе

Члан 59.

Дозволу издаје Директорат страном лицу означеном у ратификованом међународном уговору.

По пријему захтева, Директорат путем међународне размене проверава да ли је подносиоцу захтева издат сигурносни сертификат од стране државе чији је држављанин или у којој има седиште, односно од стране међународне организације чији је члан.

Дозвола се издаје само за приступ информацијама, одређеним ратификованим међународним уговором.

На издавање дозволе сходно се примењује члан 36. ст. 1, 3. и 4, члан 37, члан 48, члан 49, став 1. тачка 2, чл. 50-53, члан 54. став 1. тачке 1, 4. и 5., и чл. 55-58. овог закона.

Службена евиденција и други подаци везани за сертификат и дозволу

Члан 60.

Директорат води евиденцију издатих сертификата и дозвола, решења о издавању сертификата и дозвола, решења о одбијању издавања сертификата и дозвола, решења о продужењу важења сертификата и дозвола и потписаних изјава корисника информација.

Директорат чува безбедносни упитник подносиоца захтева за издавање сертификата, извештај са препоруком за издавање сертификата, копију сертификата, решења и евиденцију о издатим сертификатима, и решења и евиденцију о издатим дозволама.

Садржина, облик и начин вођења евиденције, као и рок чувања података из става 1. и 2. овог члана, прописује Директорат.

Обавеза чувања тајне

Члан 61.

Лице коме је издат сертификат односно дозвола, дужно је чувати тајност информација за време и након истека времена на који је издат сертификат или дозвола, све док је информација означена као тајна.

6. ДИРЕКТОРАТ ЗА ЗАШТИТУ ТАЈНИХ ИНФОРМАЦИЈА

Статус Директората

Члан 62.

Директорат за заштиту тајних информација је орган Владе Републике Србије са својством правног лица.

Надлежности Директората

Члан 63.

Директорат обавља следеће послове из своје надлежности:

- 1) обезбеђује примену стандарда и прописа у области заштите тајних информација;
- 2) усваја план заштите тајних информација за ванредне и хитне случајеве;
- 3) прописује садржину, облик и начин вођења евиденције тајних информација;
- 4) организује вршење послова органа јавне власти у вези са разменом тајних информација са страним државама и међународним организацијама;
- 5) организује вршење послова који се односе на обезбеђење заштите тајних информација које су поверене Републици Србији од стране других држава и међународних организација;
- 6) поступа по захтевима за издавање сертификата и дозволе;
- 7) води евиденцију о издатим сертификатима и дозволама;
- 8) израђује и води Централни регистар страних тајних информација;
- 9) предузима мере ради обуке корисника тајних информација и органа јавне власти за поступање са тајним информацијама у складу са стандардима и прописима, и
- 10) обавља друге послове утврђене овим законом.

Директорат подноси годишњи извештај о активностима Влади Републике Србије, у року од три месеца од окончања фискалне године.

Избор директора Директората

Члан 64.

Влада именује и разрешава директора Директората (у даљем тексту: директор).

Директор се бира за време од четири године.

Исто лице може бити бирано за директора највише два пута.

За директора се бира лице које испуњава услове за рад у државним органима, који има високу стручну спрему и који има најмање десет година радног искуства у области тајних информација.

Директор не може бити лице које обавља функцију или је запослено у другом државном органу или политичкој странци.

Престанак дужности

Члан 65.

Директору дужност престаје истеком мандата, на лични захтев, када наврши шездесет пет година живота, и разрешењем.

Влада разрешава директора ако буде осуђен за кривично дело на казну затвора, ако трајно изгуби радну способност, ако обавља функцију или је

запослен у другом органу или политичкој странци, ако изгуби држављанство Републике Србије, ако нестручно или несавесно обавља посао или ако поступа супротно одредбама овог закона у вези са заштитом тајних информација.

Заменик директора

Члан 66.

Директор има заменика, кога бира Влада Републике Србије на предлог директора.

Заменик директора бира се за време од четири године.

За заменика директора бира се лице које испуњава услове за рад у државним органима, који има високу стручну спрему и који има најмање пет година радног искуства у области тајних информација.

Заменик директора обавља дужности директора у случају његовог одсуства, смрти, истека мандата, разрешења као и привремене или трајне спречености директора да врши своје надлежности.

На престанак дужности заменика директора сходно се примењују одредбе члана 65. овог закона.

Акт о унутрашњој организацији и систематизацији радних места

Члан 67.

Директор доноси акт о унутрашњој организацији и систематизацији радних места, за који сагласност даје Влада Републике Србије.

Лице може бити запослено у Директорату, ако је прошло специјалну безбедносну проверу за информације означене као „ДРЖАВНА ТАЈНА“.

7. ДУЖНОСТИ ДИРЕКТОРАТА У ВЕЗИ СА СТРАНИМ ТАЈНИМ ИНФОРМАЦИЈАМА

Размена страних тајних информација

Члан 68.

Размена тајних информација са страним државама и међународним организацијама врши се преко Директората, осим ако је посебним законом или ратификованим међународним уговором другачије одређено.

Централни регистар страних тајних информација

Члан 69.

Директорат установљава, води и обезбеђује Централни регистар страних тајних информација (у даљем тексту: Централни регистар).

Орган јавне власти који је примио страну тајну информацију у складу са посебним законом или ратификованим међународним уговором, установљава, води и обезбеђује регистар страних тајних информација.

Копију информације из става 2. овог члана, орган јавне власти доставља Директорату.

Међународна сарадња

Члан 70.

Директорат информише страну државу односно међународну организацију о безбедности страних тајних информација добијених од стране државе односно међународне организације.

Директорат прима информације од стране државе односно међународне организације о безбедности тајних информација које је Република Србија предала страној држави односно међународној организацији.

Размена информација без претходно ратификованог међународног уговора

Члан 71.

У крајње неповољним политичким, економским или одбрамбено-безбедносним околностима за Републику Србију, и ако је то неопходно ради заштите интереса из члана 7. став. 2. овог закона, на захтев органа јавне власти, Директорат размењује тајне информације са страном државом односно међународном организацијом и без претходно закљученог међународног уговора.

8. НАДЗОР

Генерални инспектор

Члан 72.

Надзор над спровођењем овог закона и других прописа који се односе на тајне информације, врши Генерални инспектор.

Генерални инспектор је самосталан и независан у вршењу својих надлежности.

Седиште Генералног инспектора је у Београду.

Надлежности генералног инспектора

Члан 73.

Генерални инспектор:

- 1) контролише примену овог закона и других прописа који се односе на тајне информације;
- 2) налаже мере за отклањање недостатака у вези са коришћењем, разменом и другим радњама обраде тајних информација;
- 3) декласификује тајне информације у складу са одредбама овог закона;
- 4) утврђује прекршајну одговорност за повреду одредаба овог закона;
- 5) подноси кривичне пријаве и предлаже покретање другог поступка због повреде одредаба овог закона;
- 6) решава по жалби подносиоца захтева за издавање сертификата, односно дозволе;

- 7) пружа помоћ у спровођењу овог закона и других прописа који се односе на тајне информације.

Избор Генералног инспектора

Члан 74.

Народна скупштина Републике Србије (у даљем тексту: Народна скупштина), бира Генералног инспектора на предлог одбора Народне скупштине надлежног за безбедност.

Народна скупштина бира Генералног инспектора већином гласова од укупног броја народних посланика.

За Генералног инспектора се бира лице које испуњава услове за рад у државним органима, које има високу стручну спрему, које је признати стручњак у области заштите тајних информација и које има најмање десет година радног искуства.

Генерални инспектор не може бити лице које обавља функцију или је запослено у другом државном органу или политичкој странци.

Генерални инспектор се бира за време од пет година.

Исто лице може бити бирано за Генералног инспектора највише два пута.

Престанак дужности Генералног инспектора

Члан 75.

Генералном инспектору дужност престаје истеком мандата, на лични захтев, када наврши шездесет пет година живота и разрешењем.

Народна скупштина разрешава Генералног инспектора ако буде правноснажно осуђен за кривично дело на казну затвора, ако трајно изгуби радну способност, ако обавља функцију или је запослен у другом органу или политичкој странци, ако изгуби држављанство Републике Србије, ако нестручно и несавесно обавља посао или поступа супротно одредбама овог закона.

Поступак за разрешење Генералног инспектора покреће се на иницијативу једне трећине народних посланика.

Одбор Народне скупштине надлежан за безбедност утврђује да ли постоје разлози за разрешење и о томе обавештава Народну скупштину.

Одбор Народне скупштине обавештава Народну скупштину о захтеву Генералног инспектора да му престане дужност, као и о испуњену услова за престанак дужности због година живота.

Ако о захтеву за престанак дужности Народна скупштина не одлучи у року од 60 дана, сматра се да је истеком тог рока Генералном инспектору престала дужности.

У осталим случајевима Генералном инспектору престаје дужност оног дана који Народна скупштина наведе у својој одлуци.

Положај Генералног инспектора

Члан 76.

У вршењу своје надлежности Генерални инспектор неће тражити, нити примати налоге и упутства државних органа и других лица.

Генерални инспектор има право на плату једнаку плати судије Врховног суда као и

друга права на основу рада у складу са законом, и право на накнаду трошкова насталих у вези са

вршењем своје надлежности.

Специјални инспектори за безбедност тајних информација

Члан 77.

У вршењу надлежности, Генералном инспектору помажу специјални инспектори.

Народна скупштина бира и разрешава пет специјалних инспектора, на предлог Одбора надлежног за безбедност.

За специјалног инспектора може бити изабрано лице које испуњава услове утврђене у члану 74. ст. 3. и 4. које се односе на избор Генералног инспектора.

Народна скупштина бира специјалне инспекторе на период од пет година, већином гласова народних посланика.

На престанак дужности специјалних инспектора, примењу се одредбе члана 75. овог закона које се односе на престанак дужности Генералног инспектора.

Заменик Генералног инспектора

Члан 78.

Генерални инспектор одређује заменика из реда специјалних инспектора.

Заменик Генералног инспектора обавља дужности Генералног инспектора у случају његовог одсуства, смрти, престанка мандата, разрешења као и привремене или трајне спречености директора да врши своје надлежности.

Надлежности специјалног инспектора

Члан 79.

У обављању надзора, специјални инспектор врши контролу безбедности, коришћења, размене и других радњи обраде тајних информација, без претходног обавештавања органа јавне власти, овлашћеног лица, руковооца, односно корисника.

Специјални инспектор налаже мере и одређује рок за отклањање недостатака у вези са коришћењем, разменом и другим радњама обраде тајних информација.

Стручна служба Генералног инспектора

Члан 80.

Генерални инспектор има стручну службу која му помаже у вршењу његових надлежности.

Генерални инспектор доноси акт, за који сагласност даје Народна скупштина, којим уређује свој рад, рад специјалних инспектора и стручне службе.

Генерални инспектор самостално одлучује у складу са законом, о пријему лица у радни однос у стручну службу, руковођен потребом професионалног и делотворног вршења својих надлежности.

Сваки запослени у стручној служби пролази поступак безбедносне провере и додатне безбедносне провере.

На запослене у стручној служби сходно се примењују прописи о радним односима у државним органима.

Финансијска средства за рад Генералног инспектора, специјалних инспектора и стручне службе обезбеђују се у буџету Републике Србије.

Извештаји

Члан 81.

У року од три месеца од окончања фискалне године, Генерални инспектор подноси Народној скупштини годишњи извештај о радњама предузетим у примени овог закона и издацима.

9. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 82.

Новчаном казном у износу од 50.000 до 500.000 динара казниће се за прекршај овлашћено лице ако:

- 1) је информацију која се не сматра тајном информацијом, означило као тајну (члан 4);
- 2) је информацију која се очигледно не односи на заштићене интересе, означило као тајну (члан 7. ст. 2);
- 3) је донело решење о класификовању информације без образложења (члан 8. ст. 2);
- 4) је означило тајну информацију неодговарајућим степеном тајности (члан 10);
- 5) није истакло степен тајности на видан начин, односно није на првој страни документа означило све степене тајности (члан 11. ст. 1. и 2);
- 6) није информацију означену као „ДРЖАВНА ТАЈНА“ издвојило у засебан документ (члан 11. ст. 3);
- 7) информације садржане у документу које нису тајне,значи као тајне (члан 11. ст. 4);
- 8) не декласификује тајну информацију након наступања датума или догађаја (члан 15. ст. 1. и 16. ст. 1);

- 9) не декласификује информацију након истека законског рока (члан 17);
- 10) не спроведе периодичну процену тајности информација (члан 19);
- 11) не декласификује информацију на основу решења Повереника за информације или пресуде Врховног суда (члан 21);
- 12) пропусти да органе јавне власти обавести о промени степена тајности и декласификацији тајних информација (члан 22);
- 13) не предузме опште и посебне мере заштите тајних информација (чл. 25. и 26);
- 14) не установи, не води, односно не обезбеђује регистар страних тајних информација (члан 69. став 2).

Члан 83.

Новчаном казном у износу од 50.000 до 500.000 динара казниће се за прекршај руковалац тајних информација који не предузима мере заштите тајних информација (члан 28.).

Члан 84.

Новчаном казном у износу од 100.000 до 500.000 динара казниће се за прекршај директор Директората ако:

- 1) не одлучи по захтеву за издавање сертификата, односно дозволе, у року утврђеним овим законом (чл. 48. и 59. ст.4);
- 2) не води службену евиденцију, односно не чува податке везане за сертификата и дозволу (чл.60. ст. 1. и 2);
- 3) не води, односно не обезбеђује Централни регистар (чл. 69. ст.1);
- 4) не размени тајну информацију са страном државом, односно међународном организацијом на захтев органа јавне власти (чл. 71).
- 5) ако не организује вршење послова органа јавне власти у вези са разменом тајних информација са страним државама и међународним организацијама (члан 63. ст. 1. тач. 5).

10. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 85.

Степени тајности информација настали од 1. јануара 2001. године до дана ступања на снагу овог закона, преводе се на следећи начин:

- 1) тајна информација означена као „ДРЖАВНА ТАЈНА“, са степеном „СТРОГО ПОВЕРЉИВО“, у „ДРЖАВНА ТАЈНА“
- 2) тајна информација означена као „ВОЈНА ТАЈНА“ и „СЛУЖБЕНА ТАЈНА“, са степеном „СТРОГО ПОВЕРЉИВО“, у „СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“.
- 3) тајна информација означена као „ДРЖАВНА ТАЈНА“, „ВОЈНА ТАЈНА“ и „СЛУЖБЕНА ТАЈНА“ са степеном „ПОВЕРЉИВО“, у „ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“;
- 4) тајна информација означена као „ДРЖАВНА ТАЈНА“, са степеном „ИНТЕРНО“, и тајна информација означена као „ВОЈНА ТАЈНА“, и „СЛУЖБЕНА ТАЈНА“, са степеном ИНТЕРНО, у „ИНТЕРНА ТАЈНА“

Превођење информација из става 1. овог члана, врши се у року од две године од дана ступања на снагу овог закона.

Информације настале пре 1. јануара 2001. године задржавају своје ознаке или се декласификују у складу са одредбама овог закона.

Члан 86.

Влада Републике Србије изабраће директора и заменика директора Директората у року од 90 од дана ступања на снагу овог закона.

Народна скупштина Републике Србије изабраће Генералног инспектора и специјалне инспекторе у року од 180 дана од дана ступања на снагу овог Закона.

Члан 87.

Ступањем овог закона на снагу престаје да важи Уредба о критеријумима за утврђивање података значајних за одбрану земље који се морају чувати као државна или службена тајна и о утврђивању задатака и послова од посебног значаја за одбрану земље које треба штитити применом посебних мера безбедности (Службени лист СРЈ, бр. 54/94), као и други прописи који се односе на тајне информације.

Подзаконске акте Директорат и Генерални инспектор доносе у року од шест месеци од дана ступања на дужност директора Директората и Генералног инспектора.

Други органи јавне власти доносе подзаконске акте утврђене овим законом у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 88.

Овај закон ступа на снагу 1. јануара 2008. године.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

1. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење овог закона је члан 107. Устава Републике Србије из 2006. године, према коме „Право предлагања закона, других прописа и општих аката имају сваки народни посланик, Влада, скупштина аутономне покрајине или најмање 30.000 бирача.

Такође уставни основ за доношење овог закона можемо пронаћи и у другим одредбама Устава Републике Србије, као на пример, члану 97. ст. 1. тач. 1 према коме: „Република Србија уређује и обезбеђује „сувереност, независност, територијалну целовитост и безбедност Републике Србије, њен међународни положај и односе са другим државама и међународним организацијама“.

2. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Посматрајући правни систем Србије, можемо закључити да је Република Србија у области тајних информација, још увек далеко од прокламованих циљева отвореног и транспарантног друштва којима тежи, али и савременог система класификације, обраде, руковања и заштите тајних информација. Тренутно нашећи и многобројни правни прописи у овој области нису усклађени са савременим међународним стандардима и упоредно-правним европским искуством, што већ данас за последицу има неадекватну заштиту тајних информација с једне, и отежану сарадњу у процесу размене тајних информација са другим државама и међународним организацијама, с друге стране.

У Србији данас не постији интегрални – јединствени систем који се односи на тајне информације, а који треба да обухвата: поступак одређивања тајних информација; поступак декласификације и престанак тајности информација; обавезе корисника тајних информација; кориснике тајних информација; поступак издавања сертификата и дозвола за приступ тајним информацијама; заштиту и мере заштите тајних информација; приступ тајним информацијама; одговорност руковоца тајних информација; проверу тајности информација и сл. Уместо јединственог и целовитог система, данас у Србији постоји огроман број закона и подзаконских аката који у себи углавном парцијално садрже одредбе у којима се говори о различитим облицима тајни и степену тајности, те се само њиховим строгим набрајањем може доћи до закључка да је рад државних органа, јавних служби, специфичних институција као што су војска и полиција па чак јавних предузећа и установа често и непотребно обавијене велом тајни.

У сваком демократском друштву наравно, *постоје извесне информације које су изузете из обавезе увида и давања њеним грађанима и као такве проглашене тајним*. То су пре свега оне информације које се односе на: *националну безбедност, спољне послове, обавештајне и контра-обавештајне активности државе, односно одређене економске и финансијске послове*. Међутим, у таквим ситуацијама, строго се води рачуна да *тајност произилази из садржине таквих информација*, при чему се обезбеђује адекватан систем контроле, како се не би догодило да се одређене информације проглашавају за „тајне“ како би се штитили лични интереси политичара, полицајаца, војних лица или других државних службеника, односно власника компанија.

Чињеница је да у Србији данас постоји «права прашума» прописа у овој области. Поменућемо само неке законе и подзаконске акте које у себи садрже одредбе који се односе на тајне информације. То су, пре свега, они закони који су са раније Државне заједнице Србија и Црна Гора па чак и раније Савезне Републике Југославије још увек на правној снази у данашњој Републици Србији као независној и самосталној држави, као на пример: Закон о одбрани,¹ Закон о војсци Југославије,² *Уредба о критеријумима за утврђивање података значајних за одбрану земље који се морају чувати као државна или службена тајна и о утврђивању задатака и послова од посебног значаја за одбрану земље које треба штитити применом посебних мера безбедности*,³ Уредба о мобилизацији,⁴ и др. Поред ових, раније федералних прописа који су данас инкорпорисани у правни систем Републике Србије, и на нивоу Србије су у прошлости били донети одређени закони и други прописи, који су и данас на снази а који у појединим одредбама садрже правила која се односе на тајност информација. То су Кривични законик,⁵ Законик о кривичном поступку,⁶ Закон о парничном поступку,⁷ Закон о општем управном поступку,⁸ Закон о привредним друштвима,⁹ Пословник Народне скупштине Републике Србије,¹⁰ Закон о Влади Републике Србије,¹¹ Пословник Владе Републике Србије,¹² Закон о уређењу судова,¹³ Закон о јавном тужилаштву,¹⁴ Закон о извршењу кривичних санкција,¹⁵ Закон о условима за обављање психолошке делатности,¹⁶ Закон о одбрани Републике Србије,¹⁷ Упутство о планирању одбране Републике Србије,¹⁸ као и многи други.

¹ *Zakon o odbrani*, "Službeni list SRJ", br. 43/94, 11/95, 28/96, 44/99, 3/2002

² *Zakon o vojsci*, "Službeni list SRJ", br. 43/94, 28/96, 22/99, 44/99, 74/99, 3/2002, 37/2002

³ *Uredba o kriterijumima za utvrđivanje podataka značajnih za odbranu zemlje koji se moraju čuvati kao državna ili službena tajna i o utvrđivanju zadataka i poslova od posebnog značaja za odbranu zemlje koje treba štiti primenom posebnih mera bezbednosti*, "Službeni list SRJ", br. 54/94,

⁴ *Uredba o mobilizaciji*, "Službeni list SRJ", br. 35/97

⁵ *Krivični zakonik*, "Službeni glasnik RS", br. 85/2005.

⁶ *Zakonik o krivičnom postupku*, "Službeni list SRJ", broj 70/2001, 68/2002, "Službeni glasnik RS", br. 58/2004.

⁷ *Zakon o parničnom postupku*, "Službeni glasnik RS", broj 125/2004.

⁸ *Zakon o opštem upravnom postupku*, "Službeni list SRJ", br. 33/97.

⁹ *Zakon o privrednim društvima*, "Službeni glasnik RS", br. 125 /04, čl. 38

¹⁰ *Poslovnik Narodne skupštine* (prečišćen tekst), "Službeni glasnik RS", br. 32/2002, 57/2003, 12/2004, 16/2004, 29/2004, 54/2004

¹¹ *Zakon o vladi Republike Srbije*, "Službeni glasnik RS", br. "Službeni glasnik RS", br. 5/91, 45/93, čl. 25.

¹² Uporedi: *Poslovnik Vlade Republike Srbije*, "Službeni glasnik RS", br. 6/2002, 12/2002, 41/2002, 99/2003, 113/2004, čl. 43, čl. 49, 61 i dr.

¹³ Uporedi: *Zakon o uređenju sudova*, "Službeni glasnik RS", br. 63/2001, 42/2002, 27/2003, 103/2003, 29/2004.

¹⁴ Uporedi: *Zakon o javnom tužilaštvu*, "Službeni glasnik RS", br. 63/2001, 42/2002, 39/2003, 44/2004, 51/2004

¹⁵ Uporedi: *Zakon o izvršenju krivičnih sankcija*, "Službeni glasnik RS", br. 16/97, 34/2001.

¹⁶ Uporedi: *Zakon o uslovima za obavljanje psihološke delatnost*, Službeni glasnik RS", br. 25/96.

¹⁷ Uporedi: *Zakon o odbrani*, "Službeni glasnik RS", br. 45/91, 58/91, 53/93, 67/93, 48/94.

И поред великог броја закона и подзаконских аката, тешко је садржински одредити који податак односно информација је информација која у себи садржи државну, службену, војну, пословну или другу тајну.

Појам односно дефиниција државне тајне, изводи се из бића кривичног дела одавање државне тајне садржане у новом Кривичном законiku.¹⁹ У бићу овог кривичног дела није се, међутим, одступило од раније формулације која је постојала у ранијем Основном кривичном законiku,²⁰ који је доношењем новог Кривичног законика престао да важи. Државном тајном сматрају се подаци или документи који су законом другим прописом или одлуком надлежног органа донесеним на основу закона проглашени државном тајном и чије је би одавање проузроковало или би могло да проузрокује штетне последице за безбедност, одбрану или за политичке, економске или војне интересе земље. Као што се већ на први погле може уочити, на основу наведене формулације, постоји веома широка могућност да се било која информација односно документ актом самог органа одреди за државну тајну, што се данас често и дешава, без могућности икакве адекватне контроле.

Један од облика државне тајне су тајни подаци одбране утврђени *Уредбом о критеријумима за утврђивање података значајних за одбрану земље који се морају чувати као државна или службена тајна и о утврђивању задатака и послова од посебног значаја за одбрану земље које треба штитити применом посебних мера безбедности* из 1994. године. Према овој Уредби, државну тајну представљају тајни подаци чијим би откривањем могле наступити тешке последице за одбрану и безбедност земље, а који се односе нарочито на: 1) војне, политичке економске и друге процене на којима се заснива политика одбране земље; 2) план опште мобилизације и план одбране земље; 3) анализе и оцене стања припреме за одбрану земље; 4) објекте од посебног значаја за одбрану земље и др. Такав документ носиће ознаку *одбрана а испод ње државна тајна*.²¹

Слично је и са дефиницијом службене тајне. Дефиниција службене тајне, као и дефиниција државне, односно војне тајне, произилази из бића кривичног дела одавања службене тајне утврђеног и у новом Кривичном законiku.²² *Службена тајна је тајна која се односи на податке и документе који су законом, другим прописом или одлуком надлежног органа донесеним на основу закона проглашени службеном тајном и чије би одавање могло имати штетне последице за службу*.²³

Исто важи и када је реч о војној тајни. Према важећем законодавству, војном тајном сматрају се подаци или документи који су законом, другим прописом или одлуком надлежног органа донесеним на основу закона проглашени војном тајном и чије би одавање имало или је могло имати теже

¹⁸ Uporedi: *Uputstvo o planiranju odbrane Republike Srbije*, "Službeni glasnik RS", br. 10/92,

¹⁹ Uporedi: *Krivični zakonik*, "Službeni glasnik RS", br. 85/2005, čl. 316.

²⁰ Uporedi: *Osnovni krivični zakon*, "Službeni list SFRJ", br. 44/76, 36/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90, 45/90, 54/90; "Službeni list SRJ", br. 35/92, 16/93, 31/93, 37/93, 24/94, 61/2001; "Službeni glasnik RS", br. 39/2003, čl. 129.

²¹ Uporedi: *Uredba o kriterijumima za utvrđivanje podataka značajnih za odbranu zemlje koji se moraju čuvati kao državna ili službena tajna i o utvrđivanju zadataka i poslova od posebnog značaja za odbranu zemlje koje treba štiti primenom posebnih mera bezbednosti*, "Službeni list SRJ", br. 54/94, čl. 10-11.

²² Uporedi: *Krivični zakonik*, "Službeni glasnik RS", br. 85/2005, čl. 369.

²³ Uporedi: *Krivični zakonik*, "Službeni glasnik RS", br. 85/2005, čl. 369.

штетне последице за Војску Србије и Црне Горе или одбрану и безбедност земље.²⁴

Други закони такође познају и неке друге врсте тајни, као на пример: пословна тајна, професионална тајна, уметничка тајна и др.

Из овог кратког прегледа дефиниција одређених облика "тајни" призилази да нејасно садржинско одређење информација које имају обележја тајне као и њихово неадекватно разграничење. То су разлози због кога су код нас, често многе информације које се односе на делатност и рад државних органа а која немају таква обележја, проглашавају из "формалних разлога" тајним како би се спречило откривање разних злоупотреба, неспособности и неадекватног рада државних органа и функционера, чиме је, без адекватног облика контроле отворена могућност злоупотребама и манипулацијама информацијама које по својој садржини и нису «тајне».

Анализом садашњим правних прописа у Србији, уочљиво је да нема ни посебног тела које би на законски начин располагало тајним информацијама, које би издавало сертификате и дозволе одређеном кругу корисника тајних информацијама; обавезама руковођа тајним информацијама и њиховој одговорности као ни независног и непристрасног тела које би могло, с времена на време, вршити «садржинску контролу» информација које носе ознаку „тајна“.

Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, који је у Србији усвојен крајем 2004. године, јесте једна од карика које треба да обезбеде јавност рада државе и њених органа, и који треба да тајност појединих информација сведе на нужну садржинску меру које захтева једно отворено и демократско друштво. Али то није довољно. Потребно је и доношење *Закона о класификацији информација*, који би на јединствен начин требао да обухвати сва појента питања, укључујући и она која произилазе из међународних стандарда и упоредно-правног искуства земаља које су овакве законе и друге прописе већ донеле.

Доношењем једног оваквог закона, односно разрадом наведених принципа и системских решења, Србија би се придружила породици европских и других народа, који су овакве законе у прошлости већ донели. Данас практично нема европске државе које већ нису усвојиле овакав закон, при чему је овај закон у нераскидивој вези са Законом о слободном приступу информацијама. У том смислу, решења која садржи овај Предлог закона у потпуности је усаглашен са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја

<p>Табела: Закони о слободном приступу информацијама и закони о тајним подацима у земљама централне и источне Европе²⁵</p>
--

²⁴ Uporedi: *Osnovni krivični zakon*, "Službeni list SFRJ", br. 44/76, 36/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90, 45/90, 54/90; "Službeni list SRJ", br. 35/92, 16/93, 31/93, 37/93, 24/94, 61/2001; "Službeni glasnik RS", br. 39/2003, čl. 224.

²⁵ Tabela preuzeta iz publikacije: *National Security and Open Government: Striking the right balance*, 2003, p. 151 i dopunjena podacima do kojih je došao autor sa saradnicima. Publikacija se može naći na Internetu: www.maxwell.syr.edu/campbell/opengov/NSOG.pdf. Ova tabela je u međuvremenu dopunjena od strane autora Predloga zakona o klasifikaciji informacija.

З е м л а	Закон о слободном приступу информација	Закон о класификацији информација
Босна и Хрцеговина	Закон о слободном приступу информацијама 2000	Закон о тајности информација, 2005.
Бугарска	Закон о слободном приступу јавним информацијама, 2000	Закон о заштити класификованих података, 2002
Република Чешка	Закон о слободном приступу информацијама, 1999	Закон о заштити класификованих информација, (1998) замењен новим 2005.
Естонија	Закон о јавним информацијама, 2000	Закон о државним тајнама, 1999, измењен 2001
Мађарска	Закон о заштити личних података и приступа подацима од јавног интереса, 1998	Закон о државним тајнама, 1997
Летонија	Закон о слободи информација, 1998	Закон о државним тајнама, 1997
Литванија	Закон о приступу информација јавности, 2000	Закон о државним тајнама, 1995
Македонија	Закон о слободном приступу информацијама јавног карактера, 2006	Закон о класификацији информација, 2004.
Хрватска	Закон о приступу информацијама, 2003	Закон о тајности података (2007 којим је замењен ранији Закон који је регулисао ову област из 1996. године)
Румунија	Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, 2001	Закон о заштити класификованих информација, 2002
Словачка	Закон о слободном приступу информацијама, 2000	Закон о заштити класификованих информација, 2001
Словенија	Закон о приступу информацијама од јавног значаја, 2003	Закон о класификацији информација, 2003

3. ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПОЈЕДИНИХ РЕШЕЊА ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

(Одељак 1, чланови 1-6)

У основним одредбама најпре је одређен сам предмет закона. Законом се уређује класификација, декласификација и промена степена тајности информација, критеријуми и мере за заштиту тајних информација, корисник тајних информација, поступак за издавање сигурносног сертификата односно безбедносне дозволе, надлежни органи и надзор над извршавањем закона, као и прекршајна одговорност (члан 1. ст. 1) Из самог предмета закона јасно је да

се законом дефинише интегрални систем коришћења, чувања, обраде и заштите тајних информација, чиме се јасно сугерише опредељеност предлагача, да се систем који се односи на тајне информације регулише на начин и у складу са међународним стандардима и упоредно-правним искуством – као јединствени систем. Већ у ставу 2. члана 1. утврђено је, се да се овим законом установљава Директорат за заштиту тајних информација (у даљем тексту: Директорат) и Генерални инспектор за тајност информација (у даљем тексту: Генерални инспектор), који треба да обезбеде имплементацију и примену мера, услова и инструмента које карактеришу интегрални систем у овој области, а који се предлаже овим Предлогом.

У члану 2. јасно се утврђује циљ овог закона. Циљ закона је да обезбеди законито поступање са тајним информацијама и спречавање незаконитог приступа и коришћења тајних информација.

У члану 3. дефинисани су појмови који се у овом закону користе. Најпре, то је појам *информација од интереса за Републику Србију* под којим се потразумева сваки документ или информација којом располаже орган јавне власти која се односи на безбедност, одбрану, територијални суверенитет и интегритет, заштиту уставног поретка, јавног интереса или људских права и слобода. Предлогом закона, у истом члану дефинисани су и појмови *орган јавне власти, тајна информација, означавање степена класификације, овлашћено лице, руковалац тајним информацијама, страна тајна информација, документ, безбедносни ризик и мере заштите*.

У члану 4. утврђено је шта није тајна информација. Не сматра се тајном информацијом информација која је означена као тајна ради прикривања кривичног дела, прекорачења или злоупотребе службеног положаја или другог незаконитог акта или радње органа јавне власти.

Значајан сегмент овог закона свакако је члан 5. којим се у наш правни систем уводи појам искључења одговорности лица које је, имајући оправдан разог да верује у истинитост и потпуност информације, супротно радно-правној обавези чувања тајне, открио такву информацију (Whistle Blower). Такво лице, не може бити позвано на одговорност, чиме се установљава један ефикасан механизам тзв. „унутрашње“ контроле у вези са проглашењем једне информације као тајне, нарочито када је то учињено из разлога утврђених у члану 4. овог закона.

Чланом 6. јасно је указано да се овај закон не односи на посебне врсте тајности као што су пословна, професионална и друга тајна. Наведене врсте тајности уређују се одредбама других закона.

КЛАСИФИКАЦИЈА, ДЕКЛАСИФИКАЦИЈА И ПРОМЕНА СТЕПЕНА ТАЈНОСТИ (Одељак 2, чланови 7-23)

Са становишта система који се установљава овим Предлогом закона, нарочито је значајан члан 7. Члан 7. став 1. најпре утврђује да је класификација информације поступак у коме се информација означава тајном и одређује степен њене тајности, у складу са степеном штете која може да наступи неовлашћеним откривањем. У ставу 2. члана 7. јасно је утврђено које информације се у складу са овим законом могу означити тајним. То су само оне информације које се односе на: *националну безбедност, спољне послове, обавештајне и контра-обавештајне активности државе, укључујући системе, уређаје, пројекте, планове, научна исраживања, технологије и економске и финансијске послове од значаја за њих*.

Сваки орган јавне власти, тачније овлашћено лице органа у чијем раду настају информације из члана 7. став 2. може, ако је неопходно у демократском друштву и када је интерес из члана 7. ст. 2 претежнији од интереса за слободним приступом информацијама, означити такву информацију тајном. Овлашћено лице образложеним решењем означава информацију тајном и одређује степен њене тајности (члан 8. ст. 1-2).

Значајне новине садржане су у члану 9. и 10. овог Предлога. По узору на стандарде из 60-тих година прошлог века а који су и данас на снази у Републици Србији, наш правни систем *још увек разликује врсте тајни (државна тајна, службена тајна, војна тајна) и степене тајности (строго поверљиво, поверљиво и интерно)*, што је неодговарајуће стандардима који се примењују у свим, укључујуће и нове земље чланице Европске уније, али и земље које се налазе у својству кандидата за пуноправно чланство Европске уније односно оне које се налазе у фази стабилизације и придруживања (изузев Црне Горе). Земље чланице Европске уније и оне које смо претходно навели, када је реч о *подручју тајни из делокруга органа јавне власти*, више не познају посебне врсте већ само четири степена тајности података.

У том смислу, према овом Предлогу, *државна тајна одговара само највишем степену тајности* (оно што се на енглеском језику означава степеном „ТОП СЕЦРЕТ“) а не посебну врсту тајне информације. Према Предлогу, информације са подручја тајни из делокруга органа јавне власти означавају се једним од следећих степена тајности: „ДРЖАВНА ТАЈНА“, „СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“, „ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“, „ИНТЕРНА ТАЈНА“, док се досадашње врсте тајности ПРЕСТАЈУ ДА ПОСТОЈЕ (тачније државна, службена и војна тајна укидају се као посебне врсте тајности информација).

Члан 10. представља *нормативну разраду степена тајности* у зависности од садржине тајне информације. Информација се означава као „ДРЖАВНА ТАЈНА“ ако би њено неовлашћено откривање проузроковало *непоправљиву крајње озбиљну штету* за интересе утврђене у члану 7. ст. 2. овог закона. Информација се означава као „СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“ ако би њено неовлашћено откривање *проузроковало крајње озбиљну штету* по интересе утврђене у члану 7. ст. 2. овог закона. Информација се означава као „ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“ ако би њено неовлашћено откривање проузроковало *озбиљну штету* по интересе утврђене у члану 7. ст. 2. овог закона. Информација се означава као „ИНТЕРНА ТАЈНА“ ако би њено неовлашћено откривање *проузроковало штету активностима органа јавне власти*, које су у вези са интересима утврђеним у члану 7. ст. 2. овог закона.

У члану 13. утврђен је и круг *овлашћених лица* који могу означити одређену информацију највишим степеном тајности, тачније, степеном „ДРЖАВНА ТАЈНА“. Информацију означавају степеном „ДРЖАВНА ТАЈНА“ следећа овлашћена лица: председник Републике Србије, председник Народне скупштине Републике Србије, председник Владе Републике Србије, председник Уставног суда, председник Врховног суда, министар који у оквиру надлежности и делокруга министарства обавља послове који се односе или су у вези са интересима утврђеним у члану 7. став 2. овог закона, Републички јавни тужилац, Начелник генералштаба Војске Србије и директор Безбедоносно-информативне агенције. За означавање степена „ДРЖАВНА ТАЈНА“ може бити одређено и друго лице у складу са посебним законом односно ратификованим међународним уговором.

Члановима 14-18, утврђен је и разрађен *принцип временског ограничења тајности информација*. Свака тајна информација престаје бити тајна: наступањем датума утврђеном у документу који садржи тајну

информацију (члан 15); наступањем одређеног догађаја (члан 16); истеком законског рока утврђеног овим законом односно након спроведеног поступка декласификације и променом степена тајности (18-22).

Класификација, декласификација и промена степена тајности стране тајне информације, врши се у складу са ратификованим међународним уговорима (члан 23).

КРИТЕРИЈУМИ И МЕРЕ ЗА ЗАШТИТУ ТАЈНИХ ИНФОРМАЦИЈА

(Одељак 3, чланови 24-28)

У овом Одељку, у члану 24. најпре је утврђено да су критеријуми на основу којих орган јавне власти обезбеђује и предузима мере заштите тајних информација: степен класификације; обим и форма документа у коме је садржана тајна информација и процена претње за безбедност тајне информације.

У члану 25. Предлога закона јасно је направљена разлика између две врсте мера заштите: *општих и посебних*, ради заштите тајних информација које се налазе у његовом поседу.

Опште мере заштите тајних информација утврђене су у члану 26. Предлога закона. Опште мере заштите тајних информација обухватају нарочито: одређивање степена тајности информације; процену претње за безбедност тајне информације; утврђивање начина коришћења и поступања са тајном информацијом; утврђивање одговорних лица за чување, коришћење, размену и друге радње обраде тајних информација; одређивање руковооца тајним информацијама укључујући и његову безбедносну проверу; надзор над поступањем са тајном информацијом; мере физичке заштите тајне информације укључујући и уградњу и постављање техничких средстава заштите, утврђивање безбедносне зоне и заштиту ван безбедносне зоне.

Ради ефикасне примене општих мера заштите, Влада Републике Србије утврђује посебне мере заштите тајних информација (члан 27).

У оквиру овог Одељка, у члану 28. утврђене су и обавезе руковооца тајних информација. Предлогом је утврђено да руковалац тајним информацијама предузима мере заштите тајних информација, а нарочито омогућава корисницима непосредан приступ тајним информацијама, издаје копију документа који садржи тајну информацију, води евиденцију корисника, стара се о размени тајних информација, и врши друге послове у вези са радњама обраде тајних информација.

КОРИСНИК ТАЈНИХ ИНФОРМАЦИЈА

(Одељак 4, чланови 29-32)

У овом одељку, најпре је одређен *круг корисника тајних информација* (члан 29). Корисник тајне информације је држављанин Републике Србије и правно лице са седиштем у Републици Србији коме је издат сигурносни сертификат (у даљем тексту: сертификат), односно страном физичко и правно лице коме је на основу ратификованог међународног уговора издата безбедносна дозвола (у даљем тексту: дозвола), као и функционери органа јавне власти који на основу овог закона имају право приступа и коришћења тајних информација без издавања сертификата.

Посебна права, као корисници, имају *одређени функционери јавне власти који могу остварити приступ тајним информацијама без сигурносног сертификата* (члан 30). Приступ тајним информацијама и коришћење информације било ког степена тајности без издавања сертификата

имају, на основу функције које обављају: *председник Републике Србије, председник и потпредседник Владе Републике Србије, председник Народне скупштине Републике Србије, председник Уставног суда Републике Србије, председник Врховног суда Републике Србије, Републички јавни тужилац, Заштитник грађана, Повереник за информације од јавног значаја, директор Директората, заменик директора Директората и Генерални инспектор за заштиту тајних информација.*

Одређени круг лица има право на приступ тајним информацијама свих степена, али услед функције коју ова лица врше, она имају права на издавање сигурносног сертификата без спровеђења поступка безбедносне провере. У *круг ових лица пре свега спадају: народни посланици, министри, функционер који руководи органом управе у саставу министарства, функционер који руководи посебном управном организацијом, и судије.* Ова лица су дужна да пре приступа тајним подацима, потпишу изјаву Директорату, којом потврђују да су упознати са одредбама овог Закона и да ће поступати са тајним информацијама у складу са њим (члан 31).

Приступ тајним информацијама може имати и *физичко и правно лице ако је то неопходно за обављање послова из делокруга његовог рада и ако му је од стране Директората, у поступку утврђеним овим законом, издат сертификат* (члан 32).

ПОСТУПАК ЗА ИЗДАВАЊЕ СЕРТИФИКАТА ОДНОСНО ДОЗВОЛЕ

(Одељак 5, чланови 33-61)

Српски правни систем још увек *не познаје законом утврђен поступак* издавања сигурносног сертификата односно безбедносне дозволе, чији је циљ да приступ тајним информацијама имају само лица за која је у таквом поступку поуздано утврђено да је реч о лицу које ће заиста и чувати у тајност информације које су „тајне“. Значи, овај поступак треба да обезбеди приступ тајним информацијама само оним лицима за која је на основу законом спроведеног поступка утврђено да су довољно сигурна и поуздана, што се, по спроведеном поступку и „верификује“ *издавањем одређене исправе* која то и потврђује (сигурносни сертификат односно безбедносна дозвола).

Предлог закона најпре утврђује опште услове које мора да испуњава физичко лице, правно лице и страно лице да би поступак за издавање сигурносног сертификата и безбедносне дозволе уопште био покренут (чл. 33-35).

Предлогом закона је утврђено да се захтав за издавање сертификата односно дозволе подноси Директорату за заштиту тајних информација. Значи, Директорат је централни орган који по спроведеном поступку и издаје сигурносни сертификат односно безбедносну дозволу. Ако се сертификат захтева за руковооца или другог запосленог у органу јавне власти, захтев подноси функционер који руководи органом јавне власти. Ако се сертификат тражи за правно лице, захтев подноси законски заступник. На основу добијеног сертификата за правно лице, законски заступник подноси захтев за издавање сертификата руковооцу или другом запосленом у правном лицу (члан 36). Предлогом закона утврђена је и садржина захтева (члан 37).

За приступ и коришћење тајних информација врши се *безбедносна провера у зависности од степена тајности*, и то: 1) основна безбедносна провера, за информације означене као „ИНТЕРНА ТАЈНА“ и „ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“; 2) специјална безбедносна провера, за информације означене као „СТРОГО ПОВЕРЉИВА ТАЈНА“; 3) специјална безбедносна провера, која обухвата и додатну безбедносну проверу, за информације означене као

„ДРЖАВНА ТАЈНА“ (члан 38). Предлог закона затим разрађује ово одредбу, утврђујући органе надлежне за вршење безбедносне провере (члан 39), садржину основног безбедносног упитника за физичка лица (члан 41), садржину основног безбедносног упитника за правна лица (члан 42), садржину посебног безбедносног упитника (члан 44) као и садржину додатне безбедносне провере (члан 45). У зависности од врсте безбедносне провере утврђени су и рокови у којима она мора бити извршена (члан 46).

Подаци о извршеној безбедносној провери са препоруком за издавање или ускраћивање сертификата надлежни орган доставља Директорату који затим издаје *решење о издавању сертификата односно дозволе* (члан 48, члан 59). На основу решења, Директорат уручује сертификат односно дозволу кориснику и упознаје га са прописаним условима за поступање са тајним подацима (члан 53).

У случају доношења решења којим се захтев за издавање сертификата односно дозволе одбија, на решење о одбијању подносилац захтева има право да изјави жалбу Генералном инспектору за тајност информација (члан 49-50).

На решење Генералног инспектора којим Генерални инспектор одија жалбу подносиоца захтева, подносилац може покренути управни спор (члан 52).

У овом одељку, Закон садржи и одредбе које се односе на престанак важења сертификата (члан 54), престанак важења сертификата истеком времена (члан 55), продужење важења сертификата (члан 56), проверу сертификата (члан 57), издавање дозволе и одредбе о издавању сигурносног сертификата које се односе и на издавање безбедносне дозволе (члан 58), односно одредбе о службеној евиденцији и другим подацима везаним за сертификат и дозволу.

ДИРЕКТОРАТ ЗА ЗАШТИТУ ТАЈНИХ ИНФОРМАЦИЈА

(Одељак 6, чланови 62-67)

Полазећи од принципа поделе власти као основног принципа на коме се темељи савремена правна држава, и чињенице да је овај принцип један од основних уставних принципа који је садржан и у члану 4. Устава Републике Србије, а узимајући у обзир чињеницу да је област тајних информација веома сензибилна услед чега постоји могућност различитих злоупотреба тајности од стране различитих органа у систему поделе власти, *оснивањем два органа* као што је то утврђено у овом Предлогу (Директората за заштиту тајних информација као органа Владе Републике Србије и Генералног инспектора за тајност информација као независног и непристрасног тела Народне Скупштине Републике Србије), обезбеђује се неопходни баланс између две гране власти у овој области, који, у складу са Уставом Републике Србије, треба да буде заснован на равнотежи и међусобној контроли.

У овом одељку, најпре је у члану 62. утврђено да Директорат за заштиту тајних информација јесте орган Владе Републике Србије са својством правног лица.

У члану 63. Предлога закона утврђене су надлежности Директората. Те надлежности Директората су да: обезбеђује примену стандарда и прописа у области заштите тајних информација; усвоји план заштите тајних информација за ванредне и хитне случајеве; пропише садржину, облик и начин вођења евиденције тајних информација; организује вршење послова органа јавне власти у вези са разменом тајних информација са страним државама и међународним организацијама; организује вршење послова који се односе на

обезбеђење заштите тајних информација које су поверене Републици Србији од стране других држава и међународних организација; поступи по захтевима за издавање сертификата и дозвола; води евиденцију о издатим сертификатима и дозволама; израђује и води Централни регистар страних тајних информација; предузме мере ради обуке корисника тајних информација и органа јавне власти за поступање са тајним информацијама у складу са стандардима и прописима, и обавља друге послове утврђене овим законом. Директорат такође подноси годишњи извештај о активностима Влади Републике Србије, у року од три месеца од окончања фискалне године.

Из наведених надлежности односно овлашћења, видљиво је да је управо Директорат *централни орган* који треба да обезбеди функционисање система класификације, обраде и заштите тајних информација као и вођења одређених врста евиденција у овој области односно да је Директорат централни орган преко кога се врши размена тајних информација са страним државама и међународним организацијама и који је надлежан за њихову заштиту. Ова надлежност, ближе је одређена у следећем Одељку Предлога закона.

Предлогом закона, у члану 64. затим је предвиђен начин избора директора Директората, а у члану 65. престанак његове дужности. У члану 66. утврђени су услови за избор заменика директора Директората, и разлози за престанак његове дужности.

Чланом 67, утврђено је да директор Директората доноси акт о унутрашњој организацији и систематизацији радних места, за који сагласност даје Влада Републике Србије, као и да у Директорату могу бити запослена само лица која су прошла специјалну безбедносну проверу за информације означене као „ДРЖАВНА ТАЈНА“.

ДУЖНОСТИ ДИРЕКТОРАТА У ВЕЗИ СА СТРАНИМ ТАЈНИМ ИНФОРМАЦИЈАМА

Одељак 7, (чланови 68-71)

Овај одељак Предлога закона ближе разрађује надлежност Директората у вези са страним тајним информацијама.

Тако је већ у члану 68. утврђено да се размена тајних информација са страним државама и међународним организацијама врши се преко Директората, осим ако је посебним законом или ратификованим међународним уговором другачије одређено.

Чланом 69. је утврђено да Директорат установљава, води и обезбеђује Централни регистар страних тајних информација (у даљем тексту: Централни регистар). Орган јавне власти који је примио страну тајну информацију у складу са посебним законом или ратификованим међународним уговором, установљава, води и обезбеђује регистар страних тајних информација. Копију такве информације информације, орган јавне власти доставља Директорату.

Чланом 70. утврђено је да Директорат информише страну државу односно међународну организацију о безбедности страних тајних информација добијених од стране државе односно међународне организације. Директорат прима информације од стране државе односно међународне организације о безбедности тајних информација које је Република Србија предала страном држави односно међународној организацији.

Предлог закона познаје и једну искључујућу околност од претходних правила. Чланом 71. утврђено је да у крајње неповољним политичким,

економским или одбрамбено-безбедносним околностима за Републику Србију, и ако је то неопходно ради заштите интереса утврђене у члану 7. став. 2. овог закона, на захтев органа јавне власти, Директорат размењује тајне информације са страном државом односно међународном организацијом и без претходно закљученог међународног уговора.

НАДЗОР

Одељак 8, (чланови 72-81)

Овим Одељком Предлога закона, најпре се у члану 72. установљава *самостално и независно тело у вршењу надзора* у овој области. То је Генерални инспектор за тајност информација који врши надзор над спровођењем овог закона.

Предлогом су затим утврђене и надлежности Генералног инспектора (члан 73). Генерални инспектор: контролише примену овог закона и других прописа који се односе на тајне информације; налаже мере за отклањање недостатака у вези са коришћењем, разменом и другим радњама обраде тајних информација; декласификује тајне информације у складу са одредбама овог закона; утврђује прекршајну одговорност за повреду одредаба овог закона; подноси кривичне пријаве и предлаже покретање другог поступка због повреде одредаба овог закона; решава по жалби подносиоца захтева за издавање сертификата, односно дозволе; пружа помоћ у спровођењу овог закона и других прописа који се односе на тајне информације.

Генералног инспектора, у складу са чланом 74. Предлога, бира Народна скупштина Републике Србије, већином гласова од укупног броја народних посланика на предлог одбора Народне скупштине надлежног за безбедност. На тај начин, избором у Народној скупштини и преношењем одговорности за рад Генералног инспектора на Народну скупштину Републике Србије, обезбеђује се његова независност и самосталност. Истим чланом утврђени су услови за избор и трајање мандата Генералног инспектора.

Чланом 75. утврђени су и разлози са престанак дужности Генералног инспектора. Генералном инспектору дужност престаје истеком мандата, на лични захтев, када наврши шездесет пет година живота и разрешењем. Истим чланом утврђени су и разлози за разрешење Генералног инспектора, и начин покретања поступка разрешења.

Независност и непристрасност генералног инспектора предвиђена је чланом 76. Предлога. У вршењу своје надлежности Генерални инспектор неће тражити, нити примати налоге и упутства државних органа и других лица. Генерални инспектор има право на плату једнаку плати судије Врховног суда као и друга права на основу рада у складу са законом, и право на накнаду трошкова насталих у вези са вршењем своје надлежности.

У вршењу својих надлежности, Генералном инспектору помажу специјални инспектори. Предлогом закона, у члану 77. утврђени су и услови за избор специјалних инспектора, начин избора, разлози за престанак мандата и дужина трајања мандата специјалних инспектора.

У члану 78. утврђено је да Генерални инспектор има заменика кога одређује сам Генерални инспектор из реда специјалних инспектора. Чланом 79. Предлога, ближе су разрађене надлежности специјалних инспектора. Чланом 80 Предлога, утврђено је да генерални инспектор има стручну службу, као и да Генерални инспектор доноси акт, за који сагласност даје Народна скупштина, којим уређује свој рад, рад специјалних инспектора и стручне службе.

Одговорност Генералног инспектора према Народној скупштини Републике Србије, и надзор Народне скупштине над радом Генералног инспектора између осталог се обезбеђује кроз обавезу Генералног инспектора да у року од три месеца од окончања фискалне године, подносе Народној скупштини годишњи извештај о радњама предузетим у примени овог закона и издацима.

КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Одељак 9, (чланови 82-84)

За кршење одредби овог закона у сфери прекршајних санкција предложене су новчане казне чији би номинални износ требао да буде подстицај за овлашћена лица, руковооце тајним информацијама и директора Директората да поштују своје законске обавезе.

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Одељак 10, (чланови 85-88)

У овом одељку садржане су три прелазне и једна завршна одредба.

Прва прелазна одредба садржана је у члану 85. којим је предвиђено превођење, и начин превођења досадашњих степена тајности информација насталих након 1. јануара 2001. године, у оквиру новог система који је утврђен овим Предлогом закона, за који је остављен рок од две године од дана његовог ступања на снагу.

Члан 86. предвиђа још једну прелазну одредбу којом се прописују неопходне мере и активности који се морају предузети у року од 90 односно 180 дана од дана ступања на снагу овог закона, а односе се на избор директора и заменика директора Директората и избор Генералног инспектора.

Трећа прелазна одредба садржана је у члану 87. којим је предвиђен престанак важења досадашње Уредбе о критеријумима за утврђивање података значајних за одбрану земље који се морају чувати као државна или службена тајна и о утврђивању задатака и послова од посебног значаја за одбрану земље које треба штитити применом посебних мера безбедности (Службени лист СРЈ, бр. 54/94), као и других прописи који се односе на тајне информације, и утврђује рок у којем Директорат, Генерални инспектор односно орган јавне власти јесте дужан да донесе подзаконске акте који су утврђени овим Предлогом закона.

У члану 88. утврђена је завршна одредба којом се одређује почетак примене закона, тј. „рок чекања“ који наступа 1. јануара 2008. године.

4. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона потребна су финансијска средства за рад Директората за заштиту тајних информација, рад његове службе и спровођење његових надлежности, односно законских обавеза, као и средстав за адекватну заштиту тајних информација у поседу различитих органа јавне власти. Такође, финансијска средства су потребна и за рад Генералног инспектора, Службу генералног инспектора и спровођења његових надлежности, односно законских обавеза. За остваривање ових функција потребно је у буџету Републике Србије издвојити, током 2008. године четрдесет милиона динара. Предлогом закона о буџету, нису предвиђена средства за спровођење овог закона.

5. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА ПО ХИТНОМ ПОСТУПКУ

Прву групу разлога за хитно доношење овог закона чине безбедносни и сигурносни разлози, а другу, разлози који треба да спрече могуће злоупотребе тајних информација.

Трећу групу разлога чинила је потреба, нарочито некадашњих земаља у транзицији или које то и данас јесу, да прилагоде своје правне системе у овој области стандардима демократских држава и међународних организација, нарочито у процесу стабилизације и придруживања Европској унији односно процесу придруживања међународним облицима повезивања.

Четврта група разлога лежи у чињеници да је закон којим се уређује класификација, тајност и заштита информација у уској вези са законом који регулише област слободног приступа информацјама.